

УДК 323.15 (477)

Шипка Наталія Петрівна, науковий співробітник Львівського інституту Сухопутних військ, здобувач кафедри політології Національного університету “Львівська політехніка”, майор Збройних Сил України. Коло наукових інтересів – етнополітологія та етнодержавознавство

УГОРСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В ДЕРЖАВОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991-2006 рр.)

Досліджуються роль і місце угорської національної меншини в сучасному українському державотворчому процесі. Зроблена спроба показати рівень громадянської зрілості, політичної культури угорської громади в Україні на сучасному етапі. Висвітлено ставлення національної меншини до національної більшості і самої Української держави.

The article analyses role and place of hungarian national minority in the modern ukrainian statecreation process. An attempt to show the level of civil maturity, political culture of hungarian community in Ukraine. The article describes the opinion of national minority to the national majority and to the Ukrainian state.

В умовах формування стабільного громадянського суспільства необхідним є відповідність українських етнополітичних норм демократичним стандартам. Одним з найважливіших чинників стабільності суспільства, особливо у багатонаціональній за складом Україні, є підтримання міжетнічного миру і злагоди, надійні гарантії прав національних меншин. Сучасні етнополітичні процеси, що відбуваються в українському суспільстві, ставлять на якісно новий рівень роль національних чинників у дослідженні етнічних проблем, вимагають більш прискіпливого вивчення національних меншин. Актуальною постає проблема вивчення етносів України, відродження та розвитку котрих в контексті сучасних державотворчих процесів набувають особливої ваги.

Актуальність та постановка проблеми

Україна – держава поліетнічна, ця обставина вимагає від усіх громадян особистої терпимості та толерантності у взаємовідносинах з людьми іншої національності. Для запобігання можливим конфліктам та непорозумінням необхідно всебічно аналізувати стан етнічних меншин, з'ясувати та враховувати існуючі проблеми громад, передбачати можливі зміни. Актуальність дослідження зумовлена швидким рухом національної меншини до самоорганізації

та етнічної ідентифікації, становлення меншини як суб'єкта політики.

Стан опрацювання проблеми. В Україні вже існують певні дослідження угорської меншини, однак комплексне вивчення меншини за роки незалежності не проводилося. Серед них можна виділити працю Л.Ю. Шабашової [16], де проаналізовано етномовний аспект етнічної структури населення Закарпатської області потягом 1959-2001 рр. Висвітленню питання етнологічного аспекта, проблемам соціалізації закарпатського соціуму загалом були присвячені праці А.В. Колібаби, І.І. Миговича та М.П. Макари [6, 8, 9]. Напрацювання науковців дозволяють простежити тенденції етнічних процесів та прогнозувати зміни етнічного складу населення області.

Мета. Зважаючи на актуальність та недостатню вивченість проблеми, автор поставив за мету: 1) дослідити основні риси і тенденції розвитку угорської національної меншини в Україні загалом та Закарпатті зокрема; 2) здійснити порівняльний аналіз стану угорської меншини на фоні інших меншин Закарпаття; 3) визначити ключові моменти, котрі необхідно враховувати при дослідженні угорської меншини в Україні.

Об'єктом дослідження є національна політика Української держави щодо національних меншин у 1991-2006 рр., а

безпосередньо **предметом** – угорська національна меншина в Україні як суб'єкт громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи етнічну меншину, слід визначити складові, що характеризують етнополітичне становище даної меншини в країні проживання. До таких критеріїв вивчення етнічної меншини, на наш погляд, належать: кількісний та якісний склад етносу, етнічна організація, розвиток внутрішніх процесів в етнічній громаді, рівень соціального задоволення та відповідні дії лідерів меншини чи етносу загалом для покращання свого політико-правового становища, соціального статусу та економічного стану. Також варто зосередитись на критеріях, що визначають ступінь асиміляції етнічної меншини в країні її проживання, а саме – чи зберегли представники етносу атрибути свого етнічного походження та наскільки прийняли оточуючий уклад життя (від економічного до політичного рівня), сталисть поведінки більшості. На нашу думку, до таких критеріїв слід віднести етнічні складові (усвідомлення своєї національності, мову, релігію, набір цінностей); структурованість меншини (кількість та якість етнічних інституцій для забезпечення життєвих потреб меншини); взаємовідносини всередині спільноти (консолідованість, злагодженість у вимогах та діях). Мова несе найбільш виражені етнічні функції етносу, саме вона є засобом розвитку найважливіших форм духовної культури людей, що належать до однієї етнічної спільноти. Тому етномовний аспект є чільною складовою, що характеризує стан меншини загалом.

Велику роль в діяльності та розвитку національної меншини відіграють етнічні організації. Етнічними організаціями, очевидно, слід вважати об'єднану спільноту людей однієї національності, що покликана задовольнити їхні національні потреби. Такі організації не тільки турбуються про національні потреби меншини, а й сприяють внутрішній солідарності членів організації, плекають відчуття патріотизму та гордості за свою національну приналежність. Виконуючи роль посередників між групами виразників різних інтересів і урядовими структурами, між громадянським суспільством і державою, вони спрямовують свою діяльність на розвиток міжнаціональних відносин, відродження і розвиток національних культур, задоволення духовних запитів іноетнічного населення [7, 527]. Власне, громадські організації зумовлюють громадянське суспільство, що передбачає дотримання і забезпечення конституційних прав і свобод людини й громадянина, реалізації верховенства права в усіх сферах суспільного життя та демократизації політичної системи.

Функціонування етнічних організацій виступає показником зрілості етнічних громад, рівня їхньої політичної зрілості й усвідомлення ними власних потреб та інтересів у всіх сферах життя. Принциповим також є можливість громад через громадські організації впливати на владу. Спираючись на зазначені вище критерії та фактори, спробуємо дати аналіз етнополітичному стану угорської меншини в Україні.

Угорська меншина в Україні проживає в основному в Закарпатті, у прикордонних з Угорщиною районах. На відміну від більшості інших меншин, територія її розселення досить компактна, вона живе на теперішніх землях багато століть, тому її можна вважати корінною [3, 52]. Угорці опинились на території Закарпаття понад 1100 років тому. В ході міграційних процесів в 895-896 рр. вони перейшли Карпати й “здобули нову батьківщину”, в басейні Середнього Подунав'я. Наприкінці X століття угорці створюють могутню державу між Тисою та Дунаєм, підкорюючи тутешнє слов'янське населення.

Сьогодні в Україні, за даними перепису 2001 року, проживає 156 тис. угорців, що становить 0,4% від усього населення. Серед національних меншин угорці за кількістю населення посідають шосте місце (після росіян, білорусів, молдован, кримських татар, болгар). У Закарпатській області проживає 151 тис., що складає 96,7% представників нацменшини. Також угорці розселені у Донецькій області – 421 особа, у Львівській області – 384 особи, в Івано-Франківській області – 124 особи, в Тернопільській області – 85 осіб, у Чернівецькій області – 80 осіб [14,24]. На території Закарпаття угорці є найчисленнішою меншиною. За результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 р. на території Закарпатської області проживає 1254, 6 тис. чол., з них 151,5 тис. чол. – угорці, а це складає 12,1% населення. Відображенням стану етнічної меншини є також і міграційні процеси: так, у порівнянні з 1989 р., внаслідок еміграційних процесів кількість угорського населення краю зменшилась на 4,2 тис. чол. Більшість угорського населення проживає компактно на півдні області, у прикордонній смузі (73,8%). Угорці Закарпаття в цілому є сільськими мешканцями – 99,95 тис. осіб, 56,6 тис. осіб є мешканцями міст [11, 25, 36, 47, 187]. В останні десятиліття спостерігається тенденція активнішої міграції угорців до міста. На одну тисячу осіб у віці 16 і більше років 37 угорців Закарпаття мають вищу освіту, 7 – незакінчену вищу освіту, 98 – середню спеціальну, 427 – середню загальну. Перепис 2001 р. відобразив такі показники питомої ваги осіб з повною

вищою освітою серед найчисельніших етнічних спільнот України: українці – 21%, росіяни – 30, білоруси – 24, молдовани – 8, кримські татари – 18, болгары – 17, **угорці** – 9, румуни – 7, поляки – 20% [2, 33]. Відмінності за цими показниками між росіянами, білорусами, українцями і поляками – з одного боку, та румунами, молдованами й угорцями – з іншого, є досить значними, що зменшує можливості останніх здійснити висхідну соціальну мобільність на ривні групи.

Угорська меншина є більшою у Берегівському районі (76,1%), в Ужгородському районі угорці складають 33,4%, у Виноградівському районі – 26,2%. Важливу роль у житті угорців завжди відігравала релігія. У ранній період їхньої держави населення, в тому числі і на території Закарпаття, сповідувало християнство за східним обрядом.

Пізніше перейняло латинський обряд, перейшовши під патронат римського архієрея. Починаючи з XVI ст. в Угорщині, незважаючи на протидію з боку влади, значного поширення набуло протестантське віровчення. Нині переважна більшість (70-75%) угорського населення Закарпаття вважає себе реформаторами. Наприкінці 80-х років діяла 81 реформаторська церква. Близько 50 тис. угорців сповідують римо-католицьку віру. Незначна частина їх є греко-католиками, котрих в області називають також уніатами. Серед угорців є певна кількість прихильників новітніх протестантських релігій [2, 167].

Одним з показників акультуризації та асиміляції етносу може бути рідна мова. У цьому контексті цікавою є праця Шабашової Л.Ю., в якій авторка досліджується етномовний аспект етнічної структури населення Закарпатської

Таблиця 1

Розподіл населення Закарпатської області за коефіцієнтом етномовної відповідності в 1959-2001 рр. [16, 49-53]

	Все населення				Міське населення				Сільське населення			
	1959	1979	1989	2001	1959	1979	1989	2001	1959	1979	1989	2001
Все населення	96,8	97,2	96,5	97,1	91,5	93,9	93,4	94,7	98,9	99,1	98,6	98,6
українці	98,5	98,8	98,4	99,2	95,0	97,0	96,8	98,2	99,5	99,7	99,5	99,2
угорці	99,2	97,9	97,2	97,1	98,2	95,5	93,9	93,2	99,7	99,4	99,2	99,2
росіяни	98,6	97,4	95,8	91,7	99,0	97,9	96,4	92,2	96,5	93,2	91,9	89,2
румуни	99,0	95,7	98,3	99,0	95,8	93,3	93,9	97,0	99,6	96,2	99,2	99,5
словаки	61,5	42,0	34,9	43,5	53,8	38,0	31,0	35,0	78,2	61,8	58,4	64,3
німці	...	82,0	74,1	50,5	...	72,5	59,7	47,7	...	87,6	85,6	57,7
євреї	48,9	36,8	25,1	14,9	43,6	34,9	23,8	14,6	65,8	58,9	45,2	19,4
білоруси	...	49,2	45,2	37,4	...	45,1	40,6	31,8	...	72,9	67,4	59,4
цигани	27,7	13,9	20,5	20,5	33,5	18,8	28,9	33,6	19,8	3,5	6,7	6,9

Таблиця 2

Розподіл найчисельніших етнічних груп Закарпатської області за індексом етномовної відповідності, 2001 р. [16, 49-53]

Райони	Все населення	українці	угорці	росіяни	румуни	словаки	цигани	німці
Берегівський	93,9	97,8	99,7	95,1	37,5	27,6	0,6	37,9
Великобerezнянський	97,2	99,9	66,7	73,8	40,0	20,0	0,4	0,0
Виноградівський	97,9	99,1	97,9	89,2	72,7	25,0	33,6	17,6
Воловецький	99,6	99,9	68,0	84,8	0	24,0	0	4,5
Іршавський	99,5	100,0	73,7	90,3	75,0	52,9	7,2	25,5
Міжгірський	99,8	100,0	25,0	86,5	0	0	99,2	16,7
Мукачівський	95,7	98,7	96,6	93,0	78,4	43,4	4,3	59,5
Перечинський	97,7	99,0	69,2	80,5	98,9	59,8	25,4	33,3
Рахівський	98,6	99,8	75,9	85,1	99,3	40,0	97,5	69,4
Свалявський	96,2	99,5	53,8	84,1	50,0	15,8	0	16,7
Тячівський	99,3	99,5	93,8	90,8	99,4	50,0	22,2	53,5
Ужгородський	93,4	97,1	96,2	93,1	52,1	46,8	42,1	28,2
Хустський	99,0	99,9	91,7	89,5	73,7	30,0	90,2	24,2
Область	97,1	99,2	97,1	91,7	99,0	43,5	20,5	50,5
Україна	85,2	85,2	96,0	95,2	91,7	41,1	44,7	12,3

Враховуючи, що радянський уряд протягом тривалого часу провадив політику “злиття націй”, створюючи серйозні перешкоди для розвитку національних меншин, угорцям вдалося не тільки не втратити рідну мову та свою етнічну приналежність, а й підтримувати їх на достатньо високому рівні. Дослідження чітко демонструють, що у Закарпатській області серед угорського етносу рівень етномовної відповідності протягом більш як сорока років залишається практично без змін (табл. 1). Це, в свою чергу, вказує на відсутність асиміляційних процесів даної етнічної групи, збереження етномовної консолідованості угорського населення. Компактне розселення угорців підвищує значення етномовного показника та вказує на консолідаційні процеси в цій етнічній групі (табл. 2). Цьому сприяють переважно сільські умови життя угорців, близькість історичної батьківщини, збереження у різній мірі традиційного звичаєвого права і культури, котрі на сьогодні визначають побутування архаїчних стереотипів буття етносу.

Велику роль в етнонаціональній меншині відіграє інститут сім'ї – як однієї з визначальних цінностей у житті угорців, що відповідає за передачу етнокультурних традицій наступним поколінням. Роль сім'ї, її вплив вищий, ніж у представників титульної нації, шлюби відносно міцніші, а розлучення рідші.

Загалом серед національних меншин України угорська національна меншина є однією з найбільш консолідованих етнічних груп і займає друге місце за етномовною відповідністю після представників російської національності (табл. 3)

У дослідженні варто звернути увагу і на

соціальне самопочуття закарпатців. Під таким самопочуттям розуміють “емоційно-оціночне” ставлення людей до системи соціальних відносин і свого місця в ній. Науковцями розроблена досить ефективна й доступна методика його вивчення на основі задоволення основних соціальних потреб людини. [8, 2-3]. Методика була апробована у 1995 р., під час соціологічного дослідження і дала наступні результати (табл. 4).

Перш за все слід відмітити, що загальний рівень соціального самопочуття угорської спільноти є позитивним (його коефіцієнт міг коливатися від +4 до -4). Як видно з таблиці, найбільший дискомфорт відчують на Закарпатті росіяни і угорці. Характерним є те, що росіяни і угорці мають всі можливості для задоволення своїх етнічних прав, а росіяни переважно проживають в містах, де рівень життя є досить високим. Спільним для цих двох меншин є дискомфорт соціального статусу. Після проголошення Україною незалежності росіяни об'єктивно стають національною меншиною, а угорці, будучи корінною та державотворною протягом століть нацією, в черговий раз набувають статусу національної меншини, при цьому вони все ще не готові проникнутися духом українського державного патріотизму. Не останню роль тут відіграє економічна криза в Україні та близькість більш економічно стабільної історичної батьківщини. Негативні зміни в економіці породжують погіршення у внутрішній організації суспільства і етнічної меншини як частки цього суспільства. Високий рівень толерантності у міжетнічних стосунках підтверджують заміри за шкалою

Таблиця 3
Національний склад населення України (за переписами населення) [11, 47]

Національність	Всього осіб		Частка від усього населення, %		Вважають рідною мову своєї національності, %
	2001 р.	1989 р.	2001 р.	1989 р.	2001 р.
українці	37 541 693	37 419 053	77,8	72,7	85,2
росіяни	83 341 41	11 355 582	17,3	22,1	95,9
угорці	156 566	163 111	0,3	0,3	95,4

Таблиця 4

№ з/п	Назва груп	Коефіцієнт соціального самопочуття	Рейтинг
1	українці	1,44	4
2	угорці	1,02	6
3	росіяни	0,79	7
4	румуні	1,64	3
5	цигани	1,39	5
6	словаки	2,02	2
7	німці	2,29	1

американського соціолога Е. Богардуса про ставлення представників різних етнічних спільнот один до одного. Скажімо, середній бал за період з 1992 по 2000 р. становив 1, 43-1, 83; для угорців – 4, 24-5,08 (один з найвищих серед меншин) [15,371-381].

Закон України “Про національні меншини в Україні” [5] гарантує представникам угорського населення свободу у виборі обсягу і форм здійснення своїх прав і їх реалізації як особисто, так і через відповідні державні органи місцевого самоврядування та громадські організації. Угорська громада, напевне, є однією з найактивніших серед тих, які реально користуються наданими законодавством правами. Інтереси угорської меншини в Україні представляють громадські організації. Станом на 1 січня 2001 року їх офіційно зареєстровано 11:

1. Демократична спілка угорців України;
2. Товариство угорської культури Закарпаття;
3. Товариство угорської інтелігенції Закарпаття;
4. Форум угорських організацій Закарпаття;
5. Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство;
6. Закарпатське угорськомовне наукове товариство;
7. Закарпатське угорськомовне товариство студентів та молодих дослідників;
8. Спілка угорських журналістів Закарпаття;
9. Закарпатська угорська асоціація скаутів;
10. Спілка угорських бібліотекарів Закарпаття;
11. Закарпатське угорське товариство працівників охорони здоров'я [10, 15].

Більшість організацій фінансуються з членських внесків, благодійних пожертвувань, в основному фондами Угорщини. У діяльності низових осередків цих товариств бере участь близько 15% дорослого населення угорської громади [8, 45]. Про вплив національно-культурних товариств можна судити з ситуації на початку 90-х рр., коли в угорськомовних районах спостерігалось своєрідне троевладдя: місцеві Ради, представники Президента та ради і осередки Товариства угорської культури Закарпаття [9, 105]. Хоча більшість організацій декларують, що не займаються політикою, проте для досягнення своїх цілей активно беруть участь у громадсько-політичному житті. Слід відмітити дві найвпливовіші організації: Демократичну спілку угорців України та Товариство угорської культури Закарпаття.

Демократична спілка угорців України має всеукраїнський статус. Членами спілки є 15 угорських організацій: Форум угорських організацій Закарпаття; Товариство угорської інтелігенції Закарпаття; Товариство угорської культури Львівщини; Товариство угорців

“Балатон” Івано-Франківська; Дніпропетровське товариство угорців; Київське товариство угорців; Товариство ужанських угорців; Свалявський угорський культурний союз; Мукачівський літературно-просвітний клуб ім. Ференца Ракоці II, Товариство угорської культури Берегівщини, Тячівське угорське культурне товариство, Кримське товариство угорців ім. Ш. Петефі, Закарпатське угорське товариство працівників охорони здоров'я, Спілка угорських журналістів Закарпаття, Закарпатська угорська спілка “Газда” [10, 17]. Однією з головних цілей організації є розв'язання проблем соціально-економічного становища угорців, соціальний захист членів організацій. Фінансується спілка з членських внесків. У березні 2005 року Демократична спілка угорців України зареєструвала Демократичну партію угорців України на чолі з Іштваном Гайдошем, що представляє фракцію Соціалістичної партії в Верховній Раді. Передвиборна програма партії базується на лояльній до влади позиції. Представляючи та відстоюючи інтереси угорців України партія проголошує принцип побудови демократичної та правової держави з національно-культурною автономією під егідою Національної ради угорців, виступає за представництво національних громад у Верховній Раді та подвійне громадянство, у сфері освіти відстоює замкнуте коло угорськомовного навчання від дитячого садка до вузу, з окремим управлінням угорськомовною освітою в регіоні.

Товариство угорської культури Закарпаття, об'єднує понад сто первинних осередків, фіксована кількість членів організації 22 тис. чол. Це найбільша громадська організація угорської меншини Закарпаття, членом якої є кожен четвертий місцевий угорець. За формою і методами своєї діяльності відповідає політичній організації, основну увагу зосереджує на політичних питаннях, бере активну участь у виборах народних депутатів у Верховну Раду України, у своїх домаганнях займає найбільш радикальну позицію, підтримує ідеї надання угорцям особистої та культурної автономії, а також утворення угорського національного округу. Підтримує результати всенародного голосування 1991 року і виходячи з цього добивається утворення Закарпатської території з особливим самоврядуванням, виступає з вимогами створення на Закарпатті адміністративно-територіальної одиниці під назвою “Притисянський район”. Товариство виступає за збереження та розвиток угорськомовної освітньої системи, вимагає юридичної, моральної та матеріальної реабілітації жертв сталінського терору. Фінансується з членських внесків,

пожертвувань, а також благодійними фондами Угорщини (в основному фондом Ййеша). Товариство угорської культури Закарпаття за своїм ідеологічним вектором близьке до правоцентристських сил і в останні роки перебуває в опозиції до обласної влади. Товариство угорської культури Закарпаття у лютому 2005 р. зареєструвало політичну партію “КМКС” Партію угорців України (голова Ковач Микола Миколайович). Партія повністю відображає радикальну позицію товариства, домагаючись надання угорцям національно-територіальної автономії – угорської самоврядної одиниці “Притисянський район”, який об’єднав би населені пункти, де мешкає угорське населення. У програмі партія висунула вимоги державного фінансування інститутів, що забезпечують збереження культури національних меншин та вільного працевлаштування для угорців за кордоном.

На парламентських виборах 2006 року Закарпатська обласна організація Демократична партія угорців України та Закарпатська обласна організація “КМКС” Партія угорців України подолали 3% рубіж та отримали відповідно 4 та 5 мандатів у Закарпатській обласній раді. Радах області: Берегово – 27 мандатів із 90, Виноградова – 11 мандатів із 90, Ужгорода – 7 з 62 мандатів, Мукачева – 4 мандати з 78, та у міських радах Мукачева – 2 мандати із 43, Хуста – 2 із 36 мандатів, Берегово – 8 із 36 та Чопа – 4 мандати із 30.

Демократична партія угорців України представлена у трьох районних радах області: Берегового – 25 мандатів з 90, Виноградового – 6 з 90, Ужгорода – 5 з 62 та у міській раді Берегово 6 мандатів з 36 [12,2].

Очевидним є те, що в Закарпатті не сформувався єдиний громадянський національно-політичний рух угорців. Політичні лідери двох вищезгаданих угорських організацій та партій конкурують між собою і автономізувалися один від одного. Основні колізії, пов’язані з особистими амбіціями, мають місце переважно при розподілі різного роду допомоги, що надходить з-за кордону [13, 26]. Ситуація ускладнюється і тим, що їх фактично підтримують дві опозиційні політичні сили Угорщини: Демократичну спілку угорців України – правляча Угорська Соціалістична Партія (П. Меддеші), а Товариство угорської культури Закарпаття – опозиційний Союз Вільних Демократів (лідер Віктор Орбан).

Примітно, що на підписання угоди у грудні 2004 р. між головою Товариства угорської культури Закарпаття Міклошем Ковачем та Віктором Ющенком про співпрацю на виборах і після них з Угорщини спеціально прилетів колишній прем’єр Віктор Орбан, який

користується великим авторитетом не тільки вдома, але й серед закарпатських угорців [1]. На парламентських виборах 1998 р. Центральною Виборчою Комісією (ЦВК) був створений 72 виборчий округ з центром у м. Берегово, більшість виборців у якому – угорці. Представники угорської меншини репрезентовані у різноманітних рівнях органів самоврядування. У 1994 році від Берегівського виборчого округу народним депутатом України було обрано М.Товта, колишнього народного депутата від Берегівського виборчого округу. Академік Української сільськогосподарської академії В.Шепа працював радником Президента України з питань аграрної політики. Іштван Гайдош народний депутат України (2002 р. та 2006 р.) від 72 виборчого округу – Секретар Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, голова представників громадських організацій національних меншин України при Президентові України. Із 10 депутатів від області у Верховній Раді України – 9 українців і 1 угорець за національністю.

Прийнятий у 1997 році Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” [4] дав змогу утворювати регіональні асоціації органів самоврядування. У зв’язку з цим було утворено Об’єднання органів самоврядування прикордонних місцевостей Закарпаття у 1999 році. В роботі об’єднання беруть участь 62 сільських голови з 90 сіл компактного проживання угорців, які представляють інтереси 140 тисяч угорців.

Висновки. Угорська національна меншина в Україні загалом проживає компактно на найкращих низовинних землях Закарпаття, у прикордонних з Угорщиною районах. Компактне розселення сприяє та полегшує політичну і етнічну мобілізацію громади. Угорці живуть тут багато століть, тому їх можна вважати корінною нацією, автохтонами на цих землях. Власне, цей факт, примусове відокремлення частини етносу від цілісного етнічного ядра та панівне становище протягом тривалого часу сприяли утвердженню переконання про “історичне право” на ці території. Такі прояви свідомості безпосередньо впливають на змістовне наповнення етнічної свідомості угорської громади та оформились у вимогах національно-культурної та національно-територіальної автономії. Остання може становити потенційну загрозу етнополітичній стабільності у краї. Психологічно угорці відчужені від українського вибору, почувачись водночас більше в Угорщині, ніж в Україні. У значній мірі цьому сприяє нестабільна економічна ситуація в регіоні, високий рівень

безробіття та колосальна підтримка з боку Угорщини громадсько-політичних кіл угорської громади. Враховуючи всі ці чинники, доволі прогнозованими тут вбачаються негативні настрої національної меншини по відношенню до певних суспільно-політичних діячів та державної влади загалом. Втративши в минулому привілейоване політичне та соціальне становище, угорці сьогодні відчувають певний соціальний дискомфорт у Закарпатті.

Основними ключовими моментами діяльності угорської національної меншини можна визначити такі:

- 1) збереження культурної самобутності, вільний розвиток культурної творчості;
- 2) діяльність національно-культурних та політичних спільнот (політичних партій), які б представляли меншину на офіційному рівні;
- 3) співучасть у формуванні владних структур та відповідно представництво на всіх рівнях влади (від місцевого до урядового та парламентського);
- 4) контакти з історичною батьківщиною, участь у міждержавних процесах.

Угорцям притаманний чи не найнижчий рівень асиміляційних процесів серед всіх меншин

країни, цьому сприяють високий рівень інституту сім'ї як оберегу мови та звичаїв, проживання переважно у сільській місцевості, близькість історичної батьківщини. Загалом серед національних меншин України угорська національна меншина є однією з найбільш консолідованих етнічних груп у всіх сферах суспільно-політичного життя. До основних факторів, що визначають етнічну згуртованість угорців, слід віднести компактне розселення, переважно сільський побут життя, хорошу структурованість та діяльність громадських організацій з харизматичними лідерами, достатню фінансову підтримку з боку офіційних кіл, благодійних фондів Угорщини. Одним з визначних чинників життєздатності етнічної спільноти можуть бути етнічні організації, адже доволі часто ідентичність асоціюють з приналежністю до тієї чи іншої організації. Етнічні організації – це ті структури, що дозволяють задовольнити специфічні потреби та інтереси своїх членів, пов'язані з етнічним походженням. Слід відзначити, що потреба угорців у такому забезпеченні своїх інтересів є досить значною з огляду на велику кількість створених ними громадських організацій. Варто нагадати, що кожен п'ятий угорець Закарпаття є

Література

1. Гаврош О. Президентські вибори-2004 на Закарпатті – вотчині СДПУ(о), Ужгород, 25.12.2004, <http://uzhgorod.net.ua>
2. Етнологічна структура українського суспільства: Довідник / В.Б. Євтух, В.П. Трошинський, К.Ю. Галушко, К.О. Чернова; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Факультет соціології та психології. – К.: Наукова думка, 2004. – 343 с.
3. Етнополітична карта світу ХХІ століття / Жук П., Мазур Н., Солонюк Р., Турчак Р. – Тернопіль: Мандрівець, 2000. – 240 с.
4. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24.
5. Закон України “Про національні меншини в Україні” / Прийнятий 26 червня 1992 року № 2492-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36.
6. Колібаба А.В. Соціальне та етнічне самопочуття етнологічних спільнот Закарпаття // Карпатський край. – 1997. – №1.
7. Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; Відп. ред. Ю.І. Римаренко. – К.: Довіра; Генеза, 1996. – 527 с.
8. Мигович І.І., Макара М.П. Закарпатський соціум: етнологічний аспект: Посібник. – Ужгород, 2000. – 158 с.
9. Мигович І.І., Колібаба А.В. Соціальне самопочуття і ціннісні орієнтації закарпатців (за матеріалами соціологічного дослідження). – Київ – Ужгород: Патент, 1994. – 136 с.
10. Мітряєва С.І. Національно-культурні товариства Закарпатської області / Нац. ін-т стратегічних досліджень. – Ужгород, Вид-во Падяка, 2001. – 161 с.
11. Національний склад населення України та його мовні ознаки. (За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року). – К.: Держкомстат України, 2003. – 187 с.
12. Протокол територіальної виборчої комісії про підсумки голосування та результати виборів депутатів у багатомандатному виборчому окрузі з виборів депутатів Закарпатської обласної ради // Новини Закарпаття. – 2006. – 6 квітня.
13. Товт М. Проблеми угорської національної меншини у сучасній Україні // Нова політика – 1997. – №3.
14. Україна поліетнічна: інформаційно-бібліографічний показник / Ін-т досліджень діаспори. – К.: Геопринт, 2003. – 108 с.
15. Українське суспільство 1992-2000. Думки, оцінки й умови життя населення України // Українське суспільство: Моніторинг – 2000р.: Інформ.-аналіт. матеріали. – К., 2000. – 439 с.
16. Шабашова Л.Ю. Тенденції формування етнічної